

הקונגרס הציוני ובעיותיו

מאת שלמה גולדמן

הצורך בקונגרס.

בְּקוֹרֵי בארץ הוכיח לי שבשעה זו אין הקונגרס יכול לפתור את הבעיות העומדות לפני הישוב והתנועה הציונית. אפילו בתנאים נורמליים אין פרלמנט הנאסף פעם בשנתיים מסוגל לברר במשך ימים אחדים, וכשהנאספים הם במצב נפש טוער, את הענינים הדורשים חקירה מתונה של ירחים והתיעצות שקטה: לא כל שכן שאין לקוות הרבה מהפרלמנט הדו־שנתי שלנו במצב אי־נורמלי. מפני טעם זה יעצתי גם בירושלים וגם בתל־אביב לדחות את הקונגרס, ובמקומו יאספו כשלשים מנהיגים, המוכרים בעולם הציוני, והם יעמיקו לחשוב ובמתינות ידונו על כל הבעיות העומדות לפנינו וגם יתוו תכניות העבודה. אולם הוכיחו לי שאחרתי בהצעתי, מכיון שצירים רבים הם כבר בדרכם לגנף. ולא עוד, הבטול הפתאומי של הקונגרס יתפרש על ידי אויבינו לרעה.

תכונת הקונגרס.

שמחתי שטעיתי בחשובוני. הקונגרס התרומם לגבהו. ואלמלא פחד המלחמה שרחף עליו ותקפו היה הקונגרס זוכה להיות אחד מהפוריים ביותר בתולדות התנועה. אמנם בעיני המתבונן השטחי והעתונאי הרודף אחרי סנסציות היה הקונגרס חסר מעוף-הדמיון ורגעיה-התלהבות ונאומים כובשי לבבות. אולם הסבה לכך היא שהשאלות שעמדו לפני הקונגרס היו שאלות מעשיות ולא אידיאולוגיות. אפילו המשתתפים בוכוח הפוליטי הכללי הכירו שאין כל תועלת בנאומים נלהבים על האידיאלים הציונים. כל הנאומים פנו לוכוח על טכסיסי המלחמה ולא על אידיאלי הציונות הנצחיים.

המלחמה באנגליה.

לא היו כל חלוקי דעות בדבר בגידת טשמברלין ומקדונלד. השאלה היתה איך להפר את השיטה החדשה של הממשלה. ואם כי לא חסרו הצעות. הנה רק מעטים העזו להתאמין בהצלחתם המוחלטת של טכסיסיהם. בכלל היו רווחות שתי השקפות. בן גוריון הציע להשתמש בכח כדי להחיש את עליה ב', התישבות, וכדומה. הוא טען שעלינו לעשות מה שאנגליה היתה עושה במצב כזה. היינו כשם שאנגליה היתה יוצאת למלחמה בהזדמנות כזאת. גם עלינו לצאת למלחמה. אולם הוא שכח שאנגליה לא נכנסה מעולם למלחמה מבלי היות מוכנה לה; היא גם עלתה בהכנה על יריביה. לעומתו ווייצימאן דרש מלחמה דיפלומטית חזקה, אבל התנגד להשתמשות בכח.

לדעתי יש די כח לישוב לנחול נצחון שלי י, היינו ליצור טירור יהודי, שככל טירור, היה ממרר את חיי הממשלה. אולם אין לו די כח ואמצעים להשיג משהו חיובי, שיקדם את בנין הבית הלאומי, על ידי מלחמתו באנגליה. בקורי בארץ הוכיח לי, למעלה מעל כל ספק, שאין הישוב מוכן כלל וכלל להלחם כנגד השנאה המשותפת של בריטניה והערבים.

לכן דרשתי בקונגרס זהירות רבה. כל מה שבנינו בארץ ישראל עלה לנו בהתאמצות יוצאת מן הכלל. אין לנו הבטחון שנוכל להקים את ההריסות שתוסבנה על ידי שמושנו בכח. גם אי-אפשר להלחם בבריטניה ולהגדיל באותו זמן את מספרנו בארץ. אין לעלות על הדעת שנוכל להכניס עולים לארץ באותה שעה שאנו נלחמים באנגליה. גם הכנת עמנו לקרב אינה דבר קל ופשוט. אין שלטון למי שהוא בעולם היהדות להכריח יהודים להלחם באנגליה או זולתה. השתתפותנו במלחמה היא רק על ידי התנדבות, כבישה לצבא אין בידנו.

התנגדותי לשמוש בכח אינה מיוסדת על הטעם המוסרי בלבד. לא היתה כאן השאלה אם השקפת רבן יוחנן בן זכאי צודקת או זאת של בר-כוכבא. איזה ציוני שהוא לא יקבל תכנית בשביל הציונות והישוב אם הנה פחדנית, נסוגה אחור,

ודורשת שב ואל תעשה. יש להדגיש כי בן-זכאי הובא כנגד אלה המתיימרים ללכת בדרכיו ומעודדים בכל זאת תקומת טירור יהודי הנשען על פילוסופיה פשיסטית.

פעולות האלימות והוונדאליות המעטות שנעשו על ידי יהודים, אפילו קיום אגודת טירוריסטים לבדו, הטילו פחד בלבות רבים ועוררו גועל נפש בלב מרובים. הטיירוריסטים ומאהדיהם אמנם מעטים הם. אבל מעולם לא היו מרהיבים לנסות להוציא לפועל את תכנית-הרצח שלהם, אלמלא העזר החשאי של כמה מהמפלגות של המועטים. ואף כי אין אלה קשורים לטיירוריסטים באופן ישר, בטוחני שהם עודדו ועוררו את הטיירוריסטים בכמה דרכים נסתרים ונלוזים.

ולא רק למעשה כי אם גם להלכה מזיקים הם בהשקפותיהם הפשיסטיות. אחד מדברי המפלגות הזעירות כתב שהיהודים והציונים טועים בזה שהגנו נוטים אחרי הארצות הדימוקרטיות השבעות ולא אחרי הארצות הפשיסטיות הרעבות. מכיון שהציונות היא בין ה"רעבות" עליה להטיל גורלה עם הארצות הפשיסטיות ולעזר להן להרוס את הדימוקרטיה המערבית השבעה, אויבתה לפי ההגיון.

אם כי וויצמאן ובן-גוריון נחלקו בטכסיסי המלחמה כנגד אנגליה, לא באו לידי מלחמה גלויה במלואה. רק בועדה הפוליטית נלחמו שניהם במרירות. זמן מה הגיע הקונגרס בין המצרים. וויצמאן היה מוכן לעזוב את גנף. אולם לבסוף ותו בן-גוריון. הוא נוכח שהקונגרס בפרט והעולם היהודי בכלל לא יקבלו את השקפתו על השמוש בכח. ההחלטה הפוליטית שנתקבלה מביעה בלי ספק את דעת הרוב הגדול של צירי הקונגרס.

אף כי המחאה כנגד הספר הלבן הכילה החלטה על המשכת עבודת הבנין בארץ, נראתה בכל זאת לכמה מפלגות, ביחוד למפלגת מדינת היהודים, כשליטת לגמרה. גרוסמן וזולתו דרשו הכרזה על המטרות הסופיות של הציונות. זה הביא לידי וכוח על חלוקה, פדרציה, ועל הצעות שונות מסוג זה. התנגדתי בהחלט לכל ההצעות האלה, אפילו לזאת של הפדרציה. טעמי כפול היה. ראשית, הזמן אינו יציב ואינו מסוגל בשביל לדון על מטרה סופית; הערבים מרירים יותר מדאי ומאקדונאלד — מעין אכזב. שנית, הייתי בטוח שוכוח בדבר המטרה הסופית היה מביא לידי פרוד בקונגרס. וזה אסור לנו בתכלית בשעה זו. חוסר האחדות הוא מסוכן בשבילנו בשעה זו. מאמין אני שמפלגות המועטים נמנעו מטעם זה להכניס את הקונגרס במלחמה על דבר וויצמאן.

בי"ד באוגוסט הצעתי לצירי אמריקה שנעכב את הקונגרס מלקבל כל החלטה מפורשת בדבר אי-השתתפות עם הממשלה. דעתי היתה כי הקונגרס היה מתקשה למצוא הגדרה כללית בשביל ההנחה של אי-השתתפות, והישוב היה מתקשה עוד יותר להוציאה לפועל. הצעתי שכל הענין ימסר, בלי החלטה פורמלית, לוועדת

מומחים לשם חקירה מפורטת. הקונגרס יקבל רק החלטה לא להשתתף עם הממשלה באותם הדרכים של הספר הלבן המיועדים להביא לידי קיום את המדינה הערבית.

המפלגות.

הקונגרס שיקף מראשיתו את מצב הרוחות שבישוב. כבישוב כן בקונגרס היתה הנתנצחות מרה. ההסתדרות הבטוחה בצדקתה נלחמה על המשכת דרכיה החזקה כחה. מפלגות המועטים החליטו לגדע את בריח הברזל של ההסתדרות. פעם איימו שלש מפלגות בבת אחת לעזוב את הקונגרס.

יש להודות שלדאבוננו מלחמת המפלגות בארץ־ישראל רעה הרבה מבכל הארצות. בה היא נמשכת מהעריסה או מגן־הילדים עד הקבר. תזכיר שהוגש לי על ידי אחדים ממנהיגי היהודים החשובים מתחיל במשפט כעין זה: „מגפת החיים בארץ־ישראל היא המפלגתיות. אם לא תחזל המדיניות המסוכנת הזאת אי־אפשר יהיה להמלט ממשבר קאטאסטרופאלי ואולי גם ממלחמת אזרחים“.

ואמנם מדובר בארץ בחוסר אחריות ובפחזות על מלחמת אזרחים ועל רשימות שחורות של מנהיגים מולכים מעצמם. הריב הקשה הזה הוסב, לדעת רבים, על ידי ה„רודנות“ של ההסתדרות ועל ידי חולשת המפלגות האחרות, המחזקות ומעודדות על ידי אפריקה הדרומית וארצות הברית.

הבקרת המתוחה על ההסתדרות הפועלים מצד יריביה הנה מרה ונמרצה. מתנגדיה טוענים שדרכי ההסתדרות הם בלתי מוסריים, אכזריים, ורודניים. היא שמה את התכנית הסוציאליסטית מעל לאידיאל העם, את עניני ההסתדרות מעל אינטרסי הישוב. הם מעליבים את הרגשות הדתיים של רבבות יהודים; הם מכבדים את הדגל האדום יותר מן הדגל הכחול־לבן; הם מקדשים את יום הראשון במאי, אבל מחללים את יום הכפורים. אמנם כח ההסתדרות גדול בבנין, אפס הבנין הוא של מפלגה ולא של עם. החנוך, העליה, אפילו עליה ב', ההגנה, התעופה, חלוקת העבודה, הבאנקים, וכו', וכו', בקצור, כל העבודות העיקריות בארץ־ישראל הן פעולות מפלגתיות ולא לאומיות, היינו לא של כל הישוב המאוחד.

ההסתדרות לא הסתפקה ביצירת מכונה מפלגתית מצויינה כי אם גם כבשה לרגלי התרחקות וויצמאן מעניני ההסתדרות, את ההסתדרות הציונית ואת הסוכנות. צא וראה, העבודה הפוליטית, העליה והכספים הם בידי מנהיגי ההסתדרות. מתאוננים עוד שכל מסגרת הישוב היא סוציאליסטית ומארקסאית למורת רוח לבני הישוב, שברובם הגדול הם אינדיבידואליסטים לפי נסיונם, חנוכם ומסורתיהם, שאינם יכולים להסתגל על נקלה לחברה קבוצית.

במרירות קובלים שההסתדרות, שגדלה בכחה על ידי הכספים שנקבצו בכל העולם על ידי המעמד הבינוני, מבזה בארץ את אנשי אותו המעמד ואינה נותנת להם כל אפשרות קיום. כל המזכירים וסגניהם הם בני ההסתדרות; באמת כל משרות

הסוכנות נתגות לחברי ההסתדרות, שנעשו בירוקרטיים. כל בקרת המפלגה גורמת לאבדן המשרה; חברי ההסתדרות אינם סבלנים בדעות.

ההאשמות האלה כנגד ההסתדרות, שרובן שקר ומעוטן יש בהן קורטוב של אמת מוצדקות בקושי, הן מופרזות וחסרות הוכחה. עובדה היא שהסתדרות הפועלים כמפלגה מיצגת את היסוד החזק ביותר בישוב ואינה חוששת לנצל את עמדתה לטובתה. יש להצטער מאד שלמעמד הבינוני ולמעמד ה"עליון" במובן הכלכלי חסרות גם הסתדרות וגם הנהגה. מפני טעם זה אין נציגות להאכרים, הפרדסנים, בעלי האחוזות, ובעלי בתי החרושת לא באקזוטיבה של הסוכנות ולא בתעשייה ומסחר. מנהיגי הציונים הכלליים א' וב' והמזרחי אינם מיצגים אינטרסים כלכליים מאורגנים. מתאוננים עליהם שהם בעצמם מבקשים רק את כבוד מפלגתם ושואפים להגדיל את כחה. מאשימים אותם שהם מכניסים מבוכה בלבות בני הישוב באידיאולוגיות מטפיסיות הרחוקות משאלות החיים הבערות; הם מרגיזים את הישוב בקטטותיהם האישיות. רבים חושבים שאי־ההתענינות בקונגרס שהבליט הישוב השנה באה לרגלי הבזו של הקהל הגדול למפלגות ולמריבותיהן המגונות. ואכן מנין המצביעים השנה היה פחות מבשנת 1937 בשלשים אלף איש. נוסף על זה, העתונים הם קרתניים, מפריזים בחשיבות אנשים בינונים ומפליגים בהבעותיהם הבלתי חשובות ויוצקים על ידי כך שמן על המדורה. מורגש חוסר פרלמנט מחוקק דמוקרטי בישוב, שיאסף בקביעות לדון ולהתוכח על כל בעיות הצבור. העדר זה מגדיל את ההתנצחות המפלגתית. אמנם יש א ס י פ ת נ ב ח ר י מ , אבל היא לא נבחרה זה תשע שנים וגם היא מתוועדת רק פעם בשנה. ה ו ע ד ה ל א ו מ י אינו מציג את הצבור כולו, גם בכלל אינו מסוגל למטרתו.

אחדים מהמנהיגים האמריקאים, שנסו להתעסק בבעית המפלגתיות בארץ ישראל, לא היו, לדאבוננו, אוביקטיביים, וגם שטחיים היו בנתוח השאלה. הם הזיקו יותר משהועילו. הם לא השתיקו כי אם הגבירו את קרב המפלגות ועזרו לעשותו יותר מרירי. אחדים מהם הרחיקו ללכת והציעו יסוד מושבות של הציונים הכלליים והגברת היזמה והפעילות של הציונים הכלליים בשדה הכלכלה בכלל, והנה במקום להמציא דרכי אחד, במקום ליסד מושבות מאוחדות, היינו מושבות בלתי־מפלגתיות, ובלתי־לוייות, העמיקו הם את מחיצות הפירוד בלב הישוב. ובמקום לנצל כבוד אמריקה והשפעתה לכבות את הבקרת הזעומה והעכורה הם עודדה. הם עצמם נפלו לתוך היורה הרותחת.

האמריקאים צדדו עם מפלגות המועט בחשבם שבחזוק החלשות יבלמו את "עקשנות" ההסתדרות. הם לא הכירו שמפלגות המועט הן יותר פוליטיקאיות, במובן הרע של המלה, מאשר ההסתדרות. הם לא הכירו שההסתדרות ברוכה בהנהגה ששאר המפלגות מקנאות בה, אבל אינן יכולות להשתוות לה בדבר זה. אחדים מראשי המדברים האמריקאים בארץ העמיקו את הפרוד בהתבדלותם, בהדגשתם את אמריקאיותם. הם חושבים, כנראה, שזכות עצמית היא להיות אמריקאי,

והדרשת הכרה מיוחדת. אחדים מן האמריקאים צועדים בארץ קוממיות כפטרונים זחזחי דעת. כדחיים העשירים. יחס זה לא רק גרם חשד ותרעומות בלב הישוב על האמריקאים, כי אם מה שגרוע מזה, ההתבדלות האמריקאית הוסיפה דחיפה למכת ה"לאנדרסמאנשאפטיות". אם האמריקאים דבקים זה בזה ומדגישים את יחודם ומתבדלים, מדוע לא יעשו זאת גם הפולנים, הגרמנים, התימנים, וכדומה. במקום עם אחד יהיה לנו קיבוץ שכטים נפרדים. המנהיגים האמריקאים גם טעו בזה שהדגישו את העובדה החיצונית של אמריקאיותם והזניחו את התכונה הרוחנית. הם הרבו לדבר על הסכומים הגדולים שתרמה היהדות האמריקאית לישוב והמעוט להדגיש את ה"מעלות" החדשות שבהן מצטיין זה מאה שנה העולם החדש על העולם הישן. אהה, לא כל אלה שבאו לארץ-ישראל דרך אמריקה וגם לא כל אלה שגולדו בארצות הברית מחוננים במעלות אלה.

אחרי דרישה וחקירה רבה באתי לקונגרס בדעה ברורה שסכנה היא להתקיף באכזריות את ההסתדרות ולחתר תחת מצבה ולבטל השפעתה. ההסתדרות היא כדפרעל הנכר ביותר בהתקדמות הבנין של הישוב. אחד מאורחי הישוב הביע את חשיבות ההסתדרות באופן זה: אם נניח שהתהרובתו של הישוב הוא גדול, כמו שמפלגות המעוט מכריזות ורצות שנאמין להם, עלינו להיות אסירי תודה להסתדרות כפלים. יש לכל הפחות איזו קרקע מוצקת המשמשת מנוח לכף רגלנו. יושם לב גם לעובדה המדברת בעדה, ש ש ב ע י ם ו ח מ ש ה אחוז מהנופלים בשלש השנים של הטרור היו חברי ההסתדרות.

אלמלא נפסק הקונגרס פתאום ואלמלא נמשך המשא ומתן מיזמו השלישי בצל-המלחמה כי אז היה ריב המפלגות זוכה ליום דין וברור. הקונגרס היה מביא בזה עזרה רבה לישוב. היה צורך רב להביא את השאלה לפני הקהל, לפוצץ את השמועות המתהלכות ולהבדיל בין האמת והדמיון. שנויים הסתדרותיים היו הכרחיים ורצויים. הקונגרס טפל ברצינות בשנויים האלה. אבל, אהה, ההרכבה החדשה של האכזקוטיבה שרבים היו מוכנים להלחם עבורה, נעשתה בלתי אפשרית על ידי סגירת הקונגרס שלא בשעתו.

חובת השעה.

החדשות המגיעות אלינו מהישוב מעת פרץ המלחמה מוכיחות בעליל שיש לסמוך על הישוב שיתרומם לגבה דרישות השעה. ריב המפלגות, וגם רוב השאלות שהעסיקו את הקונגרס, הם עתה רק זכרונות עמומים של עבר כהה. חובת כל ציוני, באמת חובת כל יהודי, היא להשתמש בכל השפעה ולהתאזר בכל מאמצי כח ולהקריב כל קרבן בשביל שהצרת ב ל פ ו ר , שהוצהרה בשנת 1917, תתגשם בשלמות בשיא מלחמת העולם השנית.